

Obsah

SLOVO ÚVODEM	XVI
Přístup k řešení	xvii
Shrnutí	xix
Důležité upozornění	xix

Úvod

Teoretické základy	XXI
---------------------------------	------------

1. ČÁSTI A MECHANISMY STROJŮ (ČMS) SPECIALIZOVANÁ KONSTRUKČNÍ NAUKA	XXII
--	-------------

1.1 Technické systémy (TS), vymezení oblasti ČMS	xxiii
--	-------

1.1.1 Výrobky a technické systémy	xxiii
---	-------

1.1.2 Stupně komplexnosti technických systémů vymezení úrovně, pojmu a obsahu ČMS	xxiii
--	-------

1.2 Transformační procesy (TrP) v technických systémech	xxiii
---	-------

1.3 Vlastnosti technických systémů	xxiv
--	------

1.4 Konstruování technických systémů z hledisek jejich vlastností.	xxv
---	-----

1.5 Struktury technických systémů	xxvii
---	-------

1.6 Systematické uspořádání poznatků o ČMS – aplikace obecné konstrukční nauky	xxix
---	------

1.6.1 Celková struktura (obsahu ČMS)	xxix
--	------

1.6.2 Vnitřní struktura poznatků o jednotlivých třídách TS-ČMS	xxx
--	-----

2. FYZIKÁLNÍ ZÁKLADY ČMS	xxxI
---------------------------------------	-------------

2.1 Nejběžnější fyzikální veličiny a jejich rozměry používané v ČMS	xxxI
--	------

2.2 Zatěžování částí a mechanismů strojů – zatěžování těles a jejich soustav	xxxii
---	-------

2.2.1 Zatěžování částí stroje zatěžování tělesa/soustavy pevně* spojených těles	xxxii
--	-------

2.2.2 Zatěžování mechanismu stroje zatěžování soustavy vzájemně pohyblivých těles	xxxiii
--	--------

2.3 Deformace částí a mechanismů strojů – deformace těles a jejich soustav	xxxiv
2.3.1 Deformace částí stroje – deformace tělesa/soustavy pevně spojených těles	xxxiv
2.3.2 Deformace mechanismu stroje deformace soustavy vzájemně pohyblivých těles	xxxviii
3. STATICKÉ (KONSTANTNÍ) ZATĚŽOVÁNÍ A NAMÁHÁNÍ ČMS STATICKÁ PEVNOST A DEFORMACE	xxxix
3.1 Pracovní diagram materiálu	xxxix
3.2 Pevnostní podmínky při statickém namáhání	xl
3.2.1 Posuzování jednoosé napjatosti	xl
3.1.2 Posuzování víceosé napjatosti	xl
3.3 Vybrané pevnostní hypotézy pro ČMS (pro kombinované statické namáhání)	xli
3.3.1 Obecná trojosá napjatost určená ($\sigma_x, \sigma_y, \sigma_z, \tau_x, \tau_y, \tau_z$)	xli
3.3.2 Prostorová napjatost určená hlavními napětími $\sigma_1, \sigma_2, \sigma_3$	xli
3.3.3 Rovinná napjatost určená jedním normálním σ_x a jedním smykovým napětím τ_z	xlii
3.4 Napětí a deformace při zákl. způsobech statického namáhání	xliii
3.4.1 Napětí a deformace při namáhání tahem/tlakem	xliii
3.4.2 Napětí a deformace při namáhání smykem (za současného ohybu)	xliii
3.4.3 Napětí a deformace při namáhání rovinným ohybem	xliv
3.4.4 Napětí a deformace při namáhání krutem	xlv
4. DYNAMICKÉ (PROMĚNLIVÉ) ZATĚŽOVÁNÍ A NAMÁHÁNÍ ČMS DYNAMICKÁ (ÚNAVOVÁ) PEVNOST	xlvi
4.1 Základní poznatky	xlvi
4.2 Mez únavy – Wöhlerův diagram	xlvii
4.3 Mez únavy při obecném harmonickém zatížení	xlviii
4.3.1 Smithův diagram	xlviii
4.3.2 Haighův diagram	xlix
4.4 Faktory ovlivňující mez únavy	l
4.4.1 Vliv vrubu – součinitel vrubu β	l
4.4.2 Vliv velikosti součástí – součinitel velikosti součástí V	liii

4.4.3	Vliv jakosti povrchu – součinitel jakosti povrchu η_p	li
4.4.4	Vliv zpevnění povrchu – součinitel zpevnění povrchu k	li
4.5	Pevnostní podmínky při dynamickém namáhání	B
4.5.1	Snížená mez únavy pro vrub na součásti (odst. 4.4) při obecném harmonickém zatížení – úprava Haighova (a Smithova) diagramu	
4.5.2	Bezpečnost při jednoosém obecném harmonickém namáhání v místě vrubu na součásti	lv
4.5.3	Bezpečnost při kombinovaném obecném harmonickém namáhání v místě vrubu na součásti	lv

Kapitola A

Spoje .....

✕ 1. SPOJE - ZÁKLADNÍ POZNATKY .....

1.1. Charakteristika .....

1.2 Vnější zatížení spoje .....

1.3 Principy přenosu zatížení ve spoji .....

1.4 Vnitřní zatížení a namáhání spoje .....

1.4.1 Řezy (myšlené) v materiálu spoje .....

1.4.2 Styky povrchů ve spoji .....

✕ 2. SPOJE S JEDNODUCHÝMI ELEMENTY PRO PŘENOS ZATÍŽENÍ .....

✕ 2.1 Spoje čepy (čepové spoje) .....

2.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky) .....

2.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti) .....

2.1.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti) .....

2.1.4 Poznatky pro návrh a kontrolu .....

✕ 2.2 Spoje kolíky (kolíkové spoje) .....

2.2.1 Charakteristika (konstrukční znaky) .....

2.2.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti) .....

2.2.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti) .....

2.2.4 Poznatky pro návrh a kontrolu .....

2.3 Spoje pery a klíny (spoje na pera a klíny) .....

2.3.1 Charakteristika (konstrukční znaky) .....

2.3.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti) .....

2.3.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	29
2.3.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	30
2.4 Spoje drážkami (drážkové spoje)	32
2.4.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	32
2.4.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	32
2.4.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	36
2.4.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	37
2.5 Spoje polygony (polygonové spoje)	40
2.5.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	40
2.5.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	40
2.5.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	42
2.5.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	44
3. SPOJE S VYUŽITÍM TŘENÍ PRO PŘENOS ZATÍŽENÍ	46
3.1 Spoje nalisováním (nalisované spoje)	46
3.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	46
3.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	46
3.1.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	47
3.1.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	48
3.2 Spoje sevřením (svěrné spoje)	56
3.2.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	56
3.2.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	56
3.2.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	59
3.2.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	60
3.3 Spoje upínacími (rozpěrnými) kroužky	63
3.3.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	63
3.3.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	64
3.3.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	64
3.3.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	65
4. SPOJE S VYUŽITÍM MATERIÁLU PRO PŘENOS ZATÍŽENÍ	68
4.1 Spoje materiálovými styky a přechody	68
4.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	68
4.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	68
4.1.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	69

4.1.4	Poznatky pro návrh a kontrolu	68
4.2	Spoje svary (svarové spoje)	69
4.2.1	Charakteristika (konstrukční znaky)	69
4.2.2	Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	70
4.2.3	Vlastnosti (vnější vlastnosti)	75
4.2.4	Poznatky pro návrh a kontrolu	75
4.3	Spoje pájkou (pájené spoje)	83
4.3.1	Charakteristika (konstrukční znaky)	83
4.3.2	Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	83
4.3.3	Vlastnosti (vnější vlastnosti)	85
4.3.4	Poznatky pro návrh a kontrolu	86
4.4	Spoje lepidlem (lepené spoje)	88
4.4.1	Charakteristika (konstrukční znaky)	88
4.4.2	Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	88
4.4.3	Vlastnosti (vnější vlastnosti)	90
4.4.4	Poznatky pro návrh a kontrolu	91
5.	SPOJE S PŘEDEPJTÝMI ELEMENTY PRO PŘENOS ZATÍŽENÍ	92
5.1	Spoje šrouby a závity (šroubové a závitové spoje)	92
5.1.1	Charakteristika (konstrukční znaky)	92
5.1.2	Stavební struktura (základní) (elementární konstrukční vlastnosti)	92
5.1.3	Vlastnosti (vnější vlastnosti)	107
5.1.4	Poznatky pro návrh a kontrolu	108
5.2	Spoje zděřemi (zděřové spoje)	124
5.2.1	Charakteristika (konstrukční znaky)	124
5.2.2	Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	125
5.2.3	Vlastnosti (vnější vlastnosti)	126
5.2.4	Poznatky pro návrh a kontrolu	127
Kapitola B		
	Přenosové části	131
1.	PŘENOSOVÉ ČÁSTI - ZÁKLADNÍ POZNATKY	132
1.1	Charakteristika	132
1.2	Vnější účinky na přenosové části	132

131
 132
 132

1.3 Vnitřní zatížení a namáhání přenosové části.....	133
2. TUHÉ PŘENOSOVÉ ČÁSTI.....	133
2.1 Rotační přenosové části - hřídele, osy apod.	133
2.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky).....	133
2.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti).....	134
2.1.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti).....	137
2.1.4 Poznátky pro návrh a kontrolu.....	138

Kapitola C

Otočná uložení..... 159

1. OTOČNÁ ULOŽENÍ - ZÁKLADNÍ POZNATKY..... 160

1.1 Charakteristika (konstrukční znaky).....	160
1.2 Mazání uložení (ložisek).....	160
1.2.1 Účel mazání.....	160
1.2.2 Maziva.....	161
1.2.3 Mazací soustavy.....	163

2. OTOČNÉ ULOŽENÍ S VALIVÝM DOTYKEM (VALIVÉ)..... 164

2.1 Uložení s valivými ložisky.....	164
2.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky).....	164
2.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti).....	164
2.1.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti).....	171
2.1.4 Poznátky pro návrh a kontrolu.....	171

3. OTOČNÁ ULOŽENÍ S PLOŠNÝM DOTYKEM (KLUZNÁ)..... 186

Charakteristika (konstrukční znaky).....	186
3.1 Uložení s hydrodynamickými ložisky.....	186
3.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky).....	186
3.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti).....	186
3.1.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti).....	194
3.1.4 Poznátky pro návrh a kontrolu.....	195
3.2. Uložení s hydrostatickými a aerostatickými ložisky.....	202
3.2.1 Charakteristika (konstrukční znaky).....	202
3.2.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti).....	202

3.2.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	20
3.2.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	20
3.3 Uložení s málomaznými a bezmaznými ložisky	20
3.3.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	20
3.3.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti)	20
3.3.3 Vlastnosti (vnější vlastnosti)	20
3.3.4 Poznatky pro návrh a kontrolu	20

Kapitola D

Hřídelové spojky 211

1. HŘÍDELOVÉ SPOJKY - ZÁKLADNÍ POZNATKY 212

1.1 Charakteristika (konstrukční znaky) 212

1.2 Vnější zatížení spojky 214

1.3 Obecné poznatky pro návrh a kontrolu 216

2. MECHANICKÉ SPOJKY NEROZPOJOVANÉ 218

2.1 Spojky (nepružné) pevné 218

2.1.1 Spojky (nepružné) pevné obecně 218

2.1.2 Spojka trubková s kolíky 218

2.1.3 Spojka korytková 220

2.1.4 Spojka přírubová/kotoučová 220

2.1.5 Spojka s čelním ozubením (Hirthova) 222

2.2 Spojky (nepružné) vyrovnávací 222

2.2.1 Spojky (nepružné) vyrovnávací obecně 222

2.2.2 Spojka vyrovnávací trubková 222

2.2.3 Spojka vyrovnávací kolíková 222

2.2.4 Spojka vyrovnávací ozubcová 222

2.2.5 Spojka vyrovnávací s křížovým kotoučem (Oldhamova spojka) 222

2.2.6 Spojka vyrovnávací s klouby (Hookeův kloub) 222

2.2.7 Spojka vyrovnávací zubová 223

2.3 Spojky pružné 223

2.3.1 Spojky pružné obecně 223

2.3.2 Pružné spojky kotoučové	234
2.3.3 Pružné spojky s integrovanými pružnými tělesy	236
2.3.4 Pružné spojky s vloženými pružnými tělesy	237
2.3.5 Pružné spojky obručové a talířové	239
2.3.6 Pružné spojky s kovovými pružinami	240
2.3.7 Pružné spojky membránové	242
3. MECHANICKÉ SPOJKY OVLÁDANÉ	243
3.1 Základní poznatky	243
3.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	243
3.1.2 Ovládací zařízení	243
3.2 Spojky výsuvné zubové	246
3.2.1 Spojky výsuvné zubové obecně	246
3.2.2 Výsuvné čelní zubové spojky	247
3.2.3 Výsuvné válcové zubové spojky	250
3.3 Spojky výsuvné třecí	252
3.3.1 Spojky výsuvné třecí obecně	252
3.3.2 Výsuvné kotoučové/diskové třecí spojky	253
3.3.3 Výsuvné lamelové třecí spojky	259
4. MECHANICKÉ SPOJKY AUTOMATICKÉ	263
4.1 Spojky pojistné	263
4.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	263
4.1.2 Pojistné spojky s rozrušitelnými prvky	263
4.1.3 Pojistné spojky vysmekávací	264
4.1.4 Pojistné třecí prokluzovací spojky	267
4.2 Spojky rozběhové	269
4.2.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	269
4.2.2 Rozběhové spojky práškové (s neřízeným záběrem)	270
4.2.3 Rozběhové spojky segmentové (se záběrem řízeným pružinami)	270
4.3 Spojky volnoběžné	271
4.3.1 Charakteristika (konstrukční znaky)	271
4.3.2 Volnoběžné spojky axiálního typu	271
4.3.3 Volnoběžné spojky radiálního typu	272

Kapitola E

Akumulátory mechanické energie (A.M.E.) 275

1. A.M.E. - ZÁKLADNÍ POZNATKY 27

1.1 A.M.E. - Základní poznatky 27

1.1.1 Charakteristika 27

2. A.M.E. S VYUŽITÍM DEFORMACE MATERIÁLU 27

2.1 Charakteristika 27

2.1.1 Charakteristika (konstrukční znaky) 27

2.1.2 Stavební struktura (elementární konstrukční vlastnosti) 27

2.1.3 Základní vlastnosti 28

2.1.4 Obecné poznatky pro návrh a kontrolu 28

2.2 Pružiny na principu poddajných tvarů 28

2.2.1 Charakteristika (konstrukční znaky) 28

2.2.2 Pružiny prutové (podélné) 28

2.2.3 Pružiny kroužkové (prstencové) 28

2.2.4 Pružiny talířové 28

2.2.5 Pružiny šroubovitě tažné / tlačné 29

2.2.6 Pružiny listové 29

2.2.7 Pružiny tyčové torzní 29

2.2.8 Pružiny spirálové 29

2.2.9 Pružiny šroubovitě zkrutné 30

2.3 Pružiny na principu poddajných materiálů - pružiny pryžové 30

2.3.1 Charakteristika 30

2.3.2 Stavební struktura 30

2.3.3 Základní specifické vlastnosti 30

2.3.4 Základní poznatky pro návrh a kontrolu 30

Literatura 30

Rejstřík 30